

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΑΙΔΙΩΝ

Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πρόεδρος ΣΥ.Δ.ΝΟ.Χ.

In English: EDUCATIONAL INTERVENTION IN PEDIATRIC PERIOPERATIVE
CARE

Ioannis G. Koutelekos

Assistant Professor, University of West Attica, Department of Nursing, President of GORNA

DOI: 10.5281/zenodo.7771362

Cite as: Koutelekos, Ioannis. (2022). ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΑΙΔΙΩΝ.

Perioperative Nursing (GORNA), E-ISSN:2241-3634, 11(3), 221–224. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7771362>

Η διαδικασία μιας χειρουργικής επέμβασης αποτελεί μια από τις πιο αγχωτικές προκλήσεις που μπορεί να διαχειριστεί ένα παιδί. Άλλωστε, τα παιδιά είναι πιο ευάλωτα σε καταστάσεις που προκαλούν άγχος, όταν υποβάλλονται σε χειρουργικές επεμβάσεις, λόγω των περιορισμένων γνωστικών δυνατοτήτων τους, του αναπτυξιακού τους σταδίου, της εξάρτησης από τους γονείς, της έλλειψης αυτοέλεγχου, της περιορισμένης εμπειρίας ζωής και της μη κατανόησης του γενικότερου συστήματος φροντίδας υγείας. Για τη μείωση του άγχους τα τελευταία χρόνια εφαρμόζονται όλο και περισσότερο προηγμένα τεχνολογικά συστήματα διαδραστικής ψυχαγωγίας που βασίζονται σε σύγχρονα συστήματα υπολογιστή, τα οποία έχουν αξιολογηθεί θετικά στη μείωση του άγχους στα παιδιά.¹ Επίσης, οι γονείς καθ' όλη την περιεγχειρητική περίοδο συχνά νιώθουν άγχος και τονίζουν τη δυσaráσκεια τους, αφού δεν λαμβάνουν από τους επαγγελματίες υγείας την κατάλληλη πληροφόρηση.^{1,2}

Σύμφωνα, με τους Litke et al³ τα κρίσιμα στοιχεία μιας τέτοιας στρατηγικής, που αποσκοπεί στη μείωση του άγχους καθ' όλη την περιεγχειρητική περίοδο, είναι να εξαφανίσει τις αναδυόμενες αμφιβολίες παρέχοντας

στα παιδιά και στους γονείς τους σχετικές και κατανοητές πληροφορίες, ώστε να τους εξοικειώσει με το νοσοκομειακό περιβάλλον. Το άγχος κατά την προεγχειρητική φάση είναι ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα στα παιδιά και το οποίο επιδεινώνεται όταν υπάρχει ανεπαρκής πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες που τηρούνται σε μια χειρουργική επέμβαση.⁴

Οι οικογένειες των παιδιών που υποβάλλονται σε χειρουργική επέμβαση πιστεύουν ότι οι επαγγελματίες υγείας αποτελούν την κύρια πηγή άντλησης πληροφόρησης, για αυτό κρίνεται αναγκαίο οι επαγγελματίες υγείας, να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού.^{5,6,7} Για να είναι όμως αποτελεσματικό αυτό το εκπαιδευτικό υλικό, χρειάζεται να είναι αξιόπιστο και έγκυρο και να αξιολογείται κατάλληλα.⁸⁻¹⁰

Από διάφορες μελέτες έχουν καταφανεί τα πλεονεκτήματα της χρήσης του έντυπου υλικού προς όφελος του γονέα ή του κύριου φροντιστή, ειδικά όταν μάλιστα αυτή η ενημέρωση προηγείται της χειρουργικής επέμβασης. Το γεγονός αυτό δύναται να επηρεάσει θετικά τα αποτελέσματα υγείας των παιδιών,¹¹ αφού

τους αυξάνει, βελτιώνει τις περιεγχειρητικές γνώσεις τους και επιδρά βοηθητικά στη μείωση του άγχους τόσο στα παιδιά,^{12, 13} όσο και στους γονείς τους.¹³ Ωστόσο, δυστυχώς δεν υπάρχουν πολλές μελέτες που να έχουν κατασκευάσει ειδικό εκπαιδευτικό υλικό, που να στοχεύει στους παραπάνω στόχους παρέμβασης.

Συγκεκριμένα, σε μια μελέτη που χωρίστηκε σε τυχαία ομάδα παρέμβασης και ομάδα ελέγχου, εξέτασαν τα επίπεδα άγχους των παιδιών με την Κλίμακα ' 'State Anxiety Scale' ', καθώς και τα επίπεδα συνεργασίας των παιδιών μετά την χειρουργική επέμβαση σε συνδυασμό με την κλίμακα ' 'Children Emotional Manifestation Scale' '. Μετρήθηκε, επίσης, ο καρδιακός ρυθμός και η αρτηριακή πίεση των παιδιών μια ώρα πριν μεταβούν στο χειρουργείο. Από τα αποτελέσματα της παραπάνω μελέτης φάνηκε, ότι τα παιδιά της ομάδας παρέμβασης που είχαν κατάλληλη ενημέρωση σημείωναν χαμηλότερα επίπεδα άγχους και περισσότερη συνεργασία σε σχέση με τα παιδιά της ομάδας ελέγχου. Επίσης, εμφάνισαν χαμηλότερο καρδιακό ρυθμό και αρτηριακή πίεση από τα παιδιά της ομάδας ελέγχου. Η εφαρμογή της κατάλληλης για την ηλικία των παιδιών προεγχειρητική παρέμβαση φάνηκε ότι ήταν ευεργετική στη μείωση του επιπέδου άγχους και στην βελτίωση της συνεργασίας τους σε μετεγχειρητικό επίπεδο.¹¹

Παράλληλα μελέτη, που αξιοποίησε τρισδιάστατο (3-D) βιβλίο ιστοριών με παραμύθια σε σχέση με την παραδοσιακή διδασκαλία υγείας σε προεγχειρητικό επίπεδο, φάνηκε ότι έδειξε βελτίωση της γνώσης των παιδιών για την χειρουργική διαδικασία και μείωση του άγχους τους. Συγκεκριμένα, τα παιδιά που έλαβαν πληροφορίες από το τρισδιάστατο βιβλίο ιστοριών εμφάνισαν σημαντικά υψηλότερη βαθμολογία γνώσης μετά την παρέμβαση και χαμηλότερη βαθμολογία άγχους, σε σχέση με την συνήθη παραδοσιακή μορφή ενημέρωσης.¹²

Σε άλλη μελέτη, φάνηκε ότι το προεγχειρητικό άγχος μειώθηκε τόσο στις μητέρες, όσο και στα παιδιά, όταν χρησιμοποιήθηκαν ειδικά φυλλάδια μελέτης για τη

διαδικασία αναισθησίας και ειδικά φυλλάδια που παρείχαν κατάλληλη ενημέρωση για όλη τη διαδικασία της χειρουργικής επέμβασης. Συγκεκριμένα, φάνηκε ότι μειώθηκε το άγχος και ο φόβος για την χειρουργική επέμβαση, όταν υπήρχε κατάλληλη εκπαίδευση με χρήση ειδικού εκπαιδευτικού υλικού, με μελέτη έντυπου υλικού και ειδικά μάλιστα όταν αυτή η παρέμβαση παράλληλα συνδυάζονταν με συμπόνοια και ενδιαφέρον από όλη την χειρουργική ομάδα, με αποτέλεσμα έτσι να ανταποκρίνονταν σε όλες τις πνευματικές ανησυχίες και πεποιθήσεις των μητέρων και παιδιών.¹³

Σε άλλη μελέτη που αξιολογούσε τη γνώση, τη στάση και την πρακτική των φροντιστών παιδιών με υδροκέφαλο πριν και μετά την παρέμβαση με εκπαιδευτικό υλικό, φάνηκε ότι οι φροντιστές που μελετούσαν εκπαιδευτικό υλικό, αύξησαν το ποσοστό της γνώσης τους κατά 17% και σε ποσοστό 21,4% αύξησαν τις δεξιότητες τους σε θέματα πρακτικής εφαρμογής, ενώ στον τομέα της στάσης, υπήρξε μια μη στατιστική σημαντική αύξηση. Αυτού του είδους παρεμβάσεις φάνηκε ότι μπορούν να διευκολύνουν την εκπαιδευτική διαδικασία, γι' αυτό καλό είναι να αξιοποιούνται και να εφαρμόζονται από όλους τους επαγγελματίες υγείας, προκειμένου να μειώνουν το άγχος των φροντιστών, αλλά και να ενισχύουν το δεσμό μεταξύ των επαγγελματιών υγείας αλλά και την ποιότητα της σχέσης που αναπτύσσεται όταν εφαρμόζεται η φροντίδα με επίκεντρο την οικογένεια.^{14, 15}

Παρόμοια μελέτη τόνισε την σημασία χρήσης εκπαιδευτικού έντυπου και ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σε μορφή περιοδικού για φροντιστές παιδιών που έπασχαν από υδροκέφαλο. Συγκεκριμένα, δημιουργήθηκε ένα είδος περιοδικού 21 σελίδων που αφορούσε την αντιμετώπιση του υδροκέφαλου και της θεραπείας του. Από τα αποτελέσματα της μελέτης που πραγματοποιήθηκαν μετά από ειδική εκπαιδευτική παρέμβαση φάνηκε ότι το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν κατάλληλο και φιλικό προς όλους

τους χρήστες, που ενεπλάκησαν στο συγκεκριμένο περιβάλλον παροχής φροντίδας υγείας.¹⁶

Σε άλλη πρόσφατη ποιοτική μελέτη, που αφορούσε την πλευρά των φροντιστών παιδιών με υδροκέφαλο, φάνηκε ότι όταν εφάρμοσαν ένα κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό που ανταποκρίνονταν στην καθημερινή ζωή και στη ανάγκη ενημέρωσής τους για όλη τη διαδικασία της χειρουργικής εμπειρίας τους ήταν καθοριστικά χρήσιμο. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό της μελέτης που αξιοποιήθηκε φάνηκε ότι βελτίωσε την ποιότητα υπηρεσιών όλων των εμπλεκόμενων επαγγελματιών υγείας, ενώ παράλληλα βοήθησε στο να επισημανθούν κάποια κρίσιμα σημεία στην φροντίδα των παιδιών με υδροκεφαλία.¹⁷

Σίγουρα χρειάζονται κατάλληλες και θεραπευτικές παρεμβάσεις στη φροντίδα των παιδιών, ανεξαρτήτου της ηλικιακής τους ομάδας, ενώ παράλληλα είναι αναγκαία η ενδυνάμωση της αποτελεσματικής επικοινωνίας τόσο προς τα παιδιά, γονείς αλλά και στους επαγγελματίες υγείας.^{19,20,21} Γι' αυτό είναι αναγκαία η ανάπτυξη κουλτούρας που να διευκολύνει και να

αναδεικνύει τις πραγματικές ανάγκες των ασθενών, σύμφωνα πάντα και με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις.^{20,22,23}

Συμπερασματικά, η χρήση και η εφαρμογή πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού αποτελεί την κατάλληλη επιλογή για την σωστή και αποτελεσματική ενημέρωση των παιδιών και των γονέων καθ' όλη την περιεγχειρητική περίοδο. Το εκπαιδευτικό υλικό χρειάζεται να είναι καλά σχεδιασμένο, κατανοητό και ελκυστικό. Παράλληλα, χρειάζεται να χρησιμοποιείται η κατάλληλη γλώσσα, που να είναι προσαρμοσμένη για όλες τις ηλικιακές ομάδες, ώστε να ανταποκρίνεται κυρίως στις επιθυμίες των παιδιών, αλλά και των γονέων τους στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων καθ' όλη την περιεγχειρητική περίοδο. Σίγουρα, η βελτίωση των γνώσεων όλων των χρηστών που αξιοποιούν ένα τέτοιο σύγχρονο εκπαιδευτικό υλικό θα τους δώσει τη δυνατότητα να αναπτύξουν δεξιότητες λήψης αποφάσεων και αυτονομία, βελτιώνοντας συνολικά την ποιότητα υπηρεσιών υγείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Koutelekos I. Management of perioperative anxiety in children. *Perioperative Nursing (GORNA)*.2020; 8(4): 219–222.
2. William Li, H. C, Lopez V, Lee TL. Effects of preoperative therapeutic play on outcomes of school-age children undergoing day surgery. *Research in Nursing & Health*. 2007; 30(3):320–332.
3. Litke J, Pikulska A, Wegner T. Management of perioperative stress in children and parents. Part I— The preoperative period. *Anaesthesiology Intensive Therapy*.2012; 44(3): 165-169.
4. Unruh AM, McGrath PJ. History of pain in children. Oxford University Press, U.K: Oxford, 2014.
5. Nordfeldt S, Ängarne-Lindberg T, Nordwall M, Krevers B. Parents of adolescents with type 1 diabetes-their views on information and communication needs and internet use. A qualitative study. *PloS one*.2013; 8(4): e62096.
6. Swallow V, Carolan I, Smith T, Webb NJ, Knafel K, Santacrose S, ... Hall A. A novel Interactive Health Communication Application (IHCA) for parents of children with long-term conditions: Development, implementation and feasibility assessment. *Informatics for Health and Social Care*.2016; 41(1): 20-46.
7. Swallow VM, Hall AG, Carolan I, Santacrose S, Webb NJ, Smith T, Hanif N. Designing a web-application to support home-based care of childhood CKD stages 3-5: qualitative study of family and professional preferences. *BMC Nephrology*.2014; 15(1): 1-12.
8. Benevides JL, Coutinho JFV, Pascoal LC, Joventino ES, Martins MC, Gubert FA, Alves AM. Development and validation of educational technology for venous ulcer care. *Rev da Esc Enferm USP*.2016; 50(2):306–212.

9. Berardinelli LMM, Guedes NAC, Ramos JP, Silva MGN. Educational technology as a strategy for the empowerment of people with chronic illnesses. *Rev Enferm UERJ*. 2014;22(5):603–609.
10. Teixeira E. Technology in nursing: trends for production and health education to the community. *Rev Eletr Enferm*. 2010; 12(4): 598-599.
11. Shaheen A, Nassar O, Khalaf I, Kridli SA, Jarrah S, Halasa S. The effectiveness of age-appropriate pre-operative information session on the anxiety level of school-age children undergoing elective surgery in Jordan. *International Journal of Nursing Practice*.2018; 24(3): e12634. <https://doi.org/10.1111/ijn.12634>
12. Macindo JR, Macabuag KR, Macadangdang CM, Macaranas MV, Macarilay M J, Madriñan NN, Villarama RS. 3-D storybook: Effects on surgical knowledge and anxiety among four- to six-year-old surgical patients. *AORN Journal*.2015; 102(1): 62.e1– 62.e10. <https://doi.org/10.1016/j.aorn.2015.05.018>
13. Tabrizi JS, Seyedhejazi M, Fakhari A, Ghadimi F, Hamidi M, Taghizadieh N. Preoperative education and decreasing preoperative anxiety among children aged 8-10 years old and their mothers. *Anesthesiology and Pain Medicine*.2015; 5(4):e25036. <https://doi.org/10.5812/aapm.25036>
14. Caus P, Hamamoto Filho P, Avila M. Caregivers' evaluation of an educational material targeted to children with hydrocephalus. *Childs Nervous System*.2020; 37: 81-89 <https://doi.org/10.1007/s00381-020-04682-8>
15. Koutelekos I. The importance of family-centered health care. *Perioperative nursing (GORNA)*. 2019; 8(2): 88-92.
16. Tavares PD, Hamamoto Filho PT, Ferreira AS, Avila MAG. Construction and validation of educational material for children with hydrocephalus and their informal caregivers. *WorldNeurosurgery*.2018; 114: 381– 390.
17. Tavares PD, Ukawa TB, Hamamoto Filho PT, Avila MAG. Evaluating educational material from the perspective of informal caregivers of children with hydrocephalus: A qualitative study. *World Neurosurgery*.2020; 139: 427– 433.
18. Vasques MC, Silva BB, de Avila MA. Construction and validation of a Brazilian educational comic book for pediatric perioperative care. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*.2021; 26(3): e12320
19. Francischinelli AG, Almeida FD, Fernandes DM. Routine use of therapeutic play in the care of hospitalized children: Nurses' perceptions. *Acta Paulista De Enfermagem*.2015; 25(1): 18– 23.
20. Koutelekos I. Impact of perioperative period on adolescents. *Perioperative nursing (GORNA)*.2022; 11(2): 119–122.
21. Koutelekos I. Effective Communication: Key to success for Nursing. *Perioperative Nursing (GORNA)*.2021; 10(1): 1–3.
22. Polikandrioti M, Koutelekos I. Patients' needs. *Perioperative nursing (GORNA)*. 2013; 2(2):73-83.
23. Koutelekos I. New Technologies Contributing To Safety In Perioperative Pediatric Nursing Care Today. *Perioperative Nursing (GORNA)*. 2020; 9(4): 218–220.